

108/64 Teğabun Suresi

1. Tesbih; varlıkların Allah'ın izin ve imkânıyla var olması ve hareket etmesi anlamındadır. Geniş bilgi için bkz. 68/Kalem 29; 50/Kâf 40; 17/İsra 44; 59/Haşr 1.
2. Mülk kelimesinin anlamı için bkz. 25/Furkan 2. Mülkün ve hamdin Allah'a ait olması bir arada zikredilen bu ayet, Allah'ın yaratmasını kabul edip de hayatını başkalarına hamd (övgü) ile geçiren müşriklere yönelik açık bir eleştiri niteliğindedir.
3. “Beşer” ve “insan” kelimeleri eş anlamlıdır. Kâfirler Allah'tan başka ilahlar ve yol göstericiler peydahlayıp onları yücelttikleri için insanı küçümsemişlerdir. Bu nedenle insandan peygamber olabileceğini veya Allah'ın vahyi ile yol gösterebileceğini akıllarına sığdıramamaktadırlar (Maverdî, *en-Nüket*).
4. “Teğâbun” kelimesi, insanların aldanması veya birbirini aldatması anlamına gelmektedir. Bu ayet önceki ayetlerin devamı olduğu için, diriltilmeyeceğini sanan kâfirlerin diriltilecekleri gündür. Dolayısıyla kıyamet hakkında kâfirler hep yanılmaktadırlar ve o gün yanılırları ortaya çıkacaktır. Ayrıca bu kelime, gizlenmek ve gafil olmak anlamlarına da gelmektedir. Dolayısıyla kıyamet konusunda birbirini aldatmış olanlar, aldandıklarını ve zarar ettiklerini anlayacak ve birbirinden gizlenmeye çalışacaklardır (Maverdî, *en-Nüket*; Zemahşerî, *Keşşaf*).
5. Başa gelen musibetin Allah'ın izniyle olması, sebebin Allah olması anlamına gelmez (4/Nisa 79).
6. Bu ayetle başlayan paragrafta söz, Müslümanlara yönelmektedir. Allah'ın, musibetin gelmesine izin vermesi, dilemesinden farklı bir şeydir. İzin verip vermemesi genel anlamda sebep sonuç yasaları içerisinde olayların meydana gelmesine imkân tanımasıdır. Dilerse izin verir, dilerse vermeyebilir. Allah insanlara musibet dilemez. Musibet gibi görünen olaylar dilemiş olsa bile sonunda bir hayır murad etmiştir. Ancak ayet bu genel anlamda değil, özel bir anlamda kullanılmaktadır. “Allah izin vermediği sürece” ifadesi, kulun başına gelecek musibetlere izin vermeyeceğinin garantisini vermektedir. Dolayısıyla kul, Allah'a tevekkül etmeli, O'na sığınmalı ve yardım dilemelidir. Çünkü Allah, kendisine tabi olanlara en doğru yolu gösterir. Düşünemediklerini düşündürür, göremediklerini gösterir. Hedefine ulaştırır; şeytanın vesvesesiyle baş başa bırakmaz (Zemahşerî, *Keşşaf*; Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Çünkü şeytan da insanlara vahyeder, fısıldar. Allah'ın vahyine tabi olanlar, şeytanın vahyinden ve kendi hevasından korunurlar (6/En'am 121; 8/Enfal 24).
7. Rivayetlere göre, bazı Müslümanların iman edip Allah yolunda hicret, cihad, savaş ve infak gibi fedakârlıklarda bulunmaları eşleri ve çocukları tarafından engellenebiliyordu. Bunu ya onu çok sevdiklerinden ya da kızgınlıklarından yapabiliyorlardı. Onlar da ya bu baskılara boyun eğiyor veya aile fertlerine karşı kin ve nefret hissedebiliyorlardı. Aileden gelen bu tür baskılara karşı dik durmak fakat tepki koymada ölçülü davranmak tavsiye edilirken affedici, hoşgörülü ve bağışlayıcı olmak öğütlenmektedir (İbn Atiye, *el-Muharrer*; Hamdi Yazır, *Hak Dini*).

8. “Elinizden geldiğince Őuurlu davranın.” ifadesi ile “Geređi gibi Őuurlu davranın” (3/Âl-i İmran 102) ayeti arasında çeliŐki yoktur. Biri ilahî ilkeye uygunluğu emrederken diğer i gücü nispetinde yapmayı öngörmektedir (İbn Atiye, *el-Muharrer*).

9. “Allah’a borç vermek” ifadesinin anlamı için bkz. 57/Hadid 11.